TARİH Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU AVRASYA'DA İLK TÜRK İZLERİ

İLK VE ORTA ÇAĞLARDA TÜRK DÜNYASI AVRASYA'DA İLK TÜRK İZLERİ

Türk adı; Çin kaynaklarına göre "miğfer", Kaşgarlı Mahmut'a göre "olgunluk çağı", A. Wambery'e (Vambrey) göre "türemek", Ziya Gökalp'e göre "kanun ve nizam sahibi" anlamına gelmektedir. Türk adına, çeşitli anlamlar verilmesine rağmen "güç, kuvvet" anlamına geldiği 1911'de yayınlanan eski bir Türkçe metinden anlaşılmıştır. Kök Türk Devleti'yle Türk adı resmî bir kimlik kazanmıştır.

Coğrafi Ad Olarak Türkiye: Türkiye kelimesi, ilk olarak VI. yüzyılda Bizans kaynaklarında "Orta Asya" için kullanmıştır. Bizans kaynakları, IX ve X. yüzyıllarda Volga'dan, Orta Avrupa'ya kadar uzanan sahaya da Türkiye adını vermiştir. XI-XIII. yüzyıllarda Mısır ve Suriye'ye Türkiye denmiştir. Anadolu ise XII. yüzyıldan itibaren Türkiye olarak tanınmaya başlanmıştır. Türk topluluklarına ait ilk kültür izleri, geniş bozkırlara sahip Avrasya'da görülmüştür. Bu nedenle İslamiyet öncesi Türk tarihi; başta Orta Asya olmak üzere Kafkaslar, Karadeniz'in kuzeyi ve Macaristan Ovası'nı içine alan geniş bir sahada yaşanmıştır. Böylesine geniş bir coğrafyada Türklerin bilinen ilk ana yurdu Orta Asya'dır ve tarihî süreçte burada çeşitli Türk devletleri kurulmuştur.

ORTA ASYA KÜLTÜR MERKEZLERİ

Orta Asya; batıda Hazar Denizi, kuzeyde Kırgız bozkırları ve Altay Dağları, doğuda Moğolistan ve Çin'in batısı (Doğu Türkistan), güneyde ise Tibet Platosu ve Hindukuş Dağları arasında yer alır. Orta Asya'da yapılan arkeolojik kazılar sonucunda yazıdan önceki döneme ait kültür merkezleri ortaya çıkarılmıştır. Özellikle kurgan olarak bilinen mezar odalarında önemli eserler ele geçirilmiştir. Bu eserler aracılığıyla MÖ IV. bin yılından itibaren oluşturulan ve değişik adlarla anılan kültürlerin özellikleri öğrenilmektedir. Daha sonraki atlı konar-göçer Türk medeniyetinin temelini oluşturan kültürler vardır.

Anav Kültürü (MÖ 4000-MÖ 1000)

Anav, günümüzde Aşkabat'ın güneydoğusunda bir yerleşim bölgesidir. Bu yerleşim sahasında yapılan kazılarda ortaya çıkan seramik örneklerinin, bozkır kökenli bir halka, özellikle de Türklere ait olduğu düşünülmektedir.

Türk kültürünün önemli bir unsuru olan at, ilk defa bu kültürde görülmüştür. Orta Asya'nın en eski kültürüdür.

Afanesyevo Kültürü (MÖ 2500-MÖ 1700)

Türklere ait en eski kültür bölgesi olarak kabul edilmektedir. Altay-Sayan Dağları'nın güneybatı bölgesinde (Minusinsk **Bölgesi), buluntu yerine bağlantılı olarak** Afanesyevo adıyla bilinir. Çakmak taşından ok uçları, bıçaklar, kemik iğneler, bakır eşyalar, basit çömlekler bu kültürün belli başlı eserleridir.

Andronova Kültürü (MÖ 1700-MÖ 1200)

Adını Yenisey yakınlarındaki Andronova yerleşiminden alan bu kültür, bir önceki Afanesyevo **kültürünün daha geniş bir alana yayılmış ve gelişmiş şeklidir.** Afanesyevo ve Andronova **kültürü, Ön Türkler yani Türklerin ataları tarafından meydana getirilmiştir.**

Karasuk Kültürü (MÖ 1200-MÖ 700)

Andronova **kültürü ile benzerlik gösteren** Karasuk **kültürü, adını** Yenisey Irmağı'nın bir kolu olan Karasuk Nehri'nden almıştır. Bu kültürün en önemli özelliği, dünyanın pek çok bölgesine göre demiri daha erken işlemeye başlamasıdır. İskit kültürünü oluşturan atlı-göçebe kültürünün Orta Asya'ya yayılmasını sağlamışlardır.

Tagar Kültürü (MÖ 700-MÖ 300)

Karasuk **kültürünün takipçisi olan** Tagar **kültürü, kendinden önceki Türk kültürlerinin bir sentezi ve gelişmiş şeklidir. Bölgenin adından dolayı burada yaşayan insanlara Altaylılar denilmeye başlanmıştır. Tunçtan bıçak, ok uçları, küçük hayvan heykelleri, çeşitli hayvan tasvirleri ve otağ şeklinde ağaç evler bu kültürün belli başlı eserleridir.**

SORULAR

1) Orta Asya'da yapılan arkeolojik kazılar sonucunda yazıdan önceki döneme ait kültür merkezleri ortaya çıkarılmıştır. Özellikle kurgan olarak bilinen mezar odalarında önemli eserler ele geçirilmiştir. Bu eserler aracılığıyla MÖ IV. bin yılından itibaren oluşturulan ve değişik adlarla anılan kültürlerin özellikleri öğrenilmektedir.

Aşağıdakilerden hangisi Orta Asya 'da bulunan en eski kültürdür?

A) Anav B) Afanasyevo
C) Tagar D) Andronova
E) Karasuk

Cevap: A

2) Türk adına, gerek kaynaklarda gerekse araştırmalarda çeşitli anlamlar verilmiştir. Türk adı; Çin kaynaklarına göre ……..……., Kaşgarlı Mahmut'a göre ……..……., Ziya Gökalp'e göre …….. anlamına gelmektedir.

Verilen ifadede boş bırakılan yerlere aşağıdaki kelimelerden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

A) Kanun ve nizam sahibi, olgunluk çağı, miğfer
B) Olgunluk çağı, kanun ve nizam sahibi, miğfer
C) Miğfer, kanun ve nizam sahibi, olgunluk çağı
D) Kanun ve nizam sahibi, miğfer, olgunluk çağı
E) Miğfer, olgunluk çağı, kanun ve nizam sahibi

Cevap: E

3) Türkiye kelimesi, ilk olarak VI. yüzyılda Bizans kaynaklarında "Orta Asya" için kullanmıştır. Bizans kaynakları, IX ve X. yüzyıllarda Volga'dan, Orta Avrupa'ya kadar uzanan sahaya da Türkiye adını vermiştir. XI-XIII. yüzyıllarda Mısır ve Suriye'ye Türkiye denmiştir. Anadolu ise XII. yüzyıldan itibaren Türkiye olarak tanınmaya başlanmıştır.

Bu farklılığın ortaya çıkmasında Türklerin;

I. Toplumlar üzerindeki etkileri,
II. Çok yönlü bir millet olmaları,
III. Geniş alanlara yayılarak bu coğrafyalarda çoğunlukta olmaları.

verilen özelliklerinden hangileri ile ilgilidir?

A) Yalnız I B) Yalnız II
C) Yalnız III D) I ve II
E) II ve III

Cevap: C